కాంతే కొంతా?

[కథానిక]

శ్రీ కపిల వెంకటరావు

కొండపల్లి పోస్టుమాస్టరు బొండాడ పరదేశిగారు ఆ రోజుకు టపా కట్టివేసి, స్టాంపులూ, సొమ్మూ లెక్క చూచుకుంటున్నాడు. ఆ లెక్క సుమారు ఒక గంటనుంచీ వేస్తున్నా తెమలడం లేదు. ఒకమాటు వేస్తే మూడణాలు ఎక్కువ వచ్చింది. ఇంకోమాటు అయిదణాలా కానీ తక్కువ వచ్చింది. వాన వచ్చేదీ చచ్చేదీ లేదుగాని ఒక్కటే చెమట పోస్తోంది. అవతల మబ్బులు ముంచుకునివచ్చి, అసలే వెలుతురు తక్కువగా ఉండే ఆ పోస్టాఫీసు గదిలో అక్షరాలు కనపడ్డమే లేదు. పరదేశిగారికి ప్రొద్దుటినుంచి ఒళ్లు సరిగా లేదు. ఒళ్లు తిన్నగా లేకపోవడానికి కారణం మనసు తిన్నగా లేకపోవడమే. మూడురోజులనుంచి ఆయనా, భార్యా మాట్లాడుకోవడం లేదు. మాట్లాడడమంటే తోసుకుని, పూసుకుని మాట్లాడే మనిషి కాడు ఆయన. మిక్కిలి మితభాషి. అయితే మామూలుగా ఆడుకునే ఆ రెండు ముక్కలూ కూడా ఆయన ఈ మూడురోజులనుంచీ ఆడడం లేదు. దీనా దానా ఆయనకు లెక్క సరిచూచుకునే ఓర్పు లేకపోయింది. అదేసమయంలో అదివరకల్లా ఎక్కడికి వెళ్లిందో ఆయనభార్య శేషమ్మగారు తిరిగివచ్చింది. వచ్చినందుకు సూచనగా ముందు వీథితలుపు ధామ్మని చప్పుడు చేసింది. పనిలో ప్రవేశించిందని తెలిసేందుకు వంటగిన్నెలు పగిలేట్టుగా నేలమీద ఒకసారికి రెండుసారులు పెట్టడం, బియ్యం పోసుకునే ఏకఖండపు కొయ్యపెట్టెమూత దభీలుమని వెయ్యడం మొదలైన పనులుచేసి, తర్వాత బియ్యం చేటలో పోసి చెరగడం మొదలుపెట్టింది. శేషమ్మగారు చేసే ధ్వనులన్నీ ఒక యెత్తు, ఆ బియ్యం చేటలో పోసి చెరగడం ఒక్కటే ఒక యెత్తు. బియ్యంగానీ, పప్పుగానీ చేటలో చెరగడం చప్పుడు వింటే పరదేశిగారికి తేళ్లూ, జెర్రులూ పాకినట్టుంటుంది. ఆ సంగతి శేషమ్మగారికి బాగా తెలిసే ఉంది. అందుకనే ఆవిడ పట్టుదలగా నిమిషానికి అరవైసారులు చెరగడమున్నూ.

ఈ విధంగా భర్తని వేధించడం గృహిణి - సహధర్మచారిణి చెయ్యవలసిన పనేనా?

అది ఒక్కటే పరదేశిగారు అడిగిన ప్రశ్న. కొందరు అటువంటి సమయాలలో భార్యలమీద నోరు చేసుకుంటారు. ఇంకా కొందరు చెయ్యి చేసుకుంటారు. ఆయన మాత్రం అటువంటి మనిషి కాడు. ఎప్పుడైతే ఈ దాంపత్యం సరిగా నడవదనీ, దీనివల్ల తనకు సుఖం లభించకపోగా మహాబాధ కలుగుతోందనీ తోస్తుందో, ఆ క్షణమే ఆయన గృహం త్యజించి వెళ్లిపోవాలని లోగడ నిశ్చయం చేసుకున్నాడు. ఆ క్షణం ఎప్పుడు వస్తుందో అని భయపడుతూనే ఉన్నాడు.

ఆ క్షణం ఈ రోజున వచ్చింది. పరదేశిగారు తల రెండుచేతులా పట్టుకొని ఆలోచించారు. అవతల శేషమ్మ "చందమామా, చందమామా" అంటూ పాడుతోంది. శేషమ్మ పెద్ద పాటకత్తె కాదు. కంఠ మాధుర్యంకూడా తక్కువే. వరుసలూ అవీ ఆవిడకు తెలియవు. చందమామా అనకుండా చందమామా అంటుంది. ఆ చవర్ణప్రయోగం వింటే పరదేశిగారికి చెవుల్లో సూదులు గుచ్చినట్టుగా ఉంటుంది. ఇదివరకల్లా భార్య సంగీతం ఆయనకు దుర్భరమైన విసుగు మాత్రమే పుట్టించేది; ఈరోజునమాత్రం ఆమనిషిమీద

పరమాసహ్యం, రోతా పుట్టిస్తోంది. శేషమ్మగారు ఒడ్డూ పొడుగూ పెద్దవిగ్రహం; ఆ విగ్రహానికి తగనటువంటి చిన్న ఉల్లిపాయంత తలకట్టు; ఒంటిచాయ సామాన్యం; అన్నింటినీ మించి ఆ కంఠం, ఆ పాట 'చందమామా!'

తాను ఈ మనిషిని వివాహం ఎల్లా చేసుకున్నాడో కదా! అప్పట్లో తనకు మతిభ్రమ కలిగి ఉంటుంది. యుద్ధంలో ఏదో డిపార్టుమెంటులో చేరి పూర్తిగా ఒక్క యేడాది నిండకుండానే తనకు మన్యపుజ్వరం పట్టుకుంది. అది ఎన్నాళ్లకీ కుదరకపోతే అధికార్లు తనని ఇంటికి పంపించేశారు. సర్వీసు చాలినంత లేదని పెన్షను ఇవ్వలేదు. యుద్ధంలో పని చేసినవాడని ఒక తెల్లఅధికారి జాలిపడి పోస్టాఫీసులో పని చెప్పించాడు. జీతం విశేషం లేదు. అయినా తాను దూబరామనిషి కాడు; తిండిపోతూ తిరుగుబోతూ కాడు. ఆ నాలుగురాళ్లలోనే రెండురాళ్లు వెనకబడుతున్నాయి. అల్లా నాలుగుపిచికలు చేరగానే పరదేశిగారికి గృహస్థాశ్రమంమీద కోరిక పుట్టింది. ఒకరోజున ఆయన తన మేనమామగారి ఊరు వెళ్లాడు. మేనమామ ఎప్పుడో పోయినాడు. ఏకమాత్రసంతానం అయిన ఆడపిల్లను పెట్టుకుని కాలక్షేపం చేస్తూ, మర్యాదకోసం పాకులాడి, ఆబిడ్డకు పెళ్లి పెళ్లి అంటూ అంగలార్చి మేనమామ భార్యకూడా పోయింది. దిక్కులేని ఆపిల్లని దూరపుచుట్టాలు దగ్గరతీసి చాకిరీ చేయించుకుని ఇంత తిండి పడేస్తున్నారు. పరదేశిగారిని చూచి ఆ పిల్ల గుర్తించనేలేదు. చిక్కి శల్యంలా ఉంది; చిన్న తలకట్టు; చింపిరిజుట్టు; పళ్లు ఒక్కరవ్వ యెత్తు; పిల్ల అంత యెరుపు కాదు. కాని కళ్లు మాత్రం చెంపకు చారెడుండి, పిల్లకు ముఖవర్చస్సు తెచ్చిపెట్టాయి. ఎవరో ముసలమ్మ ముందుకు వచ్చి, "నాయినా పరదేశీ, దీన్ని నీకు ముడివేసి ఆ బరువు కాస్తా తీర్చుకోకుండానే గుటుక్కుమంది దీని తల్లి. పిల్ల లక్షణంగా ఉంది చూశావుకాదూ బాబూ, సిసింద్రీలాంటి పిల్ల, నాతండ్రీ. ఎదిగిన పిల్లని ఎవరు నెత్తినపెట్టుకుంటారు నాయినా? వచ్చినవాడవు రానేవచ్చావు, గోపాలస్వామిగుళ్లో ఆ మూడుముళ్లూ వేసి, నీసొమ్ము నువ్వు తీసుకుపో తండ్రీ" అంది. పరదేశిగారు ఒకప్పుడు పద్యాలూ గీతాలూ వ్రాసేవాడు. ఒక పద్యమాలికా, రెండుమూడు గేయాలూ అచ్చుపడ్డవికూడాను. ఆయనకు తన భార్య యెటువంటిదిగా ఉండాలో లోగడనుంచీ దృఢమైన అభిప్రాయాలే ఉన్నాయి. అయినా ఆరోజున ఆయనకు అర్థంలేని జాలీ, త్యాగమూ పుట్టుకువచ్చి, వ్యవధి లేకుండానే వివాహం నిశ్చయించుకుని, ఆ పిల్లను దేవాలయంలో వివాహము చేసుకుని, అప్పటికే ఈడేరిన పిల్లకాబట్టి తేవడం తేవడం కాపురానికే తెచ్చుకున్నాడు. కాపురానికి వచ్చిన మొదట్లో ఆయన ఆమెతో ఒకటిరెండు పర్యాయాలు శృంగార ప్రసంగాలు చేశాడు. ఒకానొకనాటి రాత్రి శరత్కాల చంద్రుని శోభ ఆమెకు చూపించి ఆకాశసరస్సులో ఆ చంద్రుడు రాజహంసవలె ఉన్నాడు అని ఆయన అంటే, ఆ పిల్ల ఇకిలి నవ్వు నవ్వి "ఎవళ్లైనా వింటే నవ్వి పోతారు. ఊరుకోండి. హంసలు! హం సేమిటి, చందమామైతేను!" అంది. పరదేశిగారిని ఎవరో బలంగా నడుంమీద తన్నినట్టయింది. మరోకసారి, మందపవనం వీస్తున్నది. ఒయ్యారంగా ఊగుతూ విచ్చిన గోగుపువ్వులు ఆయనమనస్సును హరించినవి. ఆయనకళ్లకు అవి ఎలెక్ట్రిక్కు బల్బులవలె కనబడినవి. ఆ మాట ఆమెతో ఆయన వెలిబుచ్చగానే ఆమె పళ్లసందున కొంగు కరిచిపెట్టి, కిచకిచలాడి, "బాగానే ఉంది. గోగుపువ్వులు బల్బులేమిటీ?" అంది. స్వతః మితభాషి అయిన పరదేశిగారు ఇంక భార్యతో రసికసంభాషణ మానుకున్నాడు. రానురాను, ఆయన ఎంత తక్కువమాట్లాడేవాడో ఆవిడ అంత యెక్కువగా మాట్లాడడం మొదలుపెట్టింది. మరికొన్నాళ్లకు శేషమ్మ మాట్లాడింది మాట్లాడినట్టుండేది. ఏమైనా ఆయన మాట్లాడేవాడు కాదు. శేషమ్మకు పాటలు పాడడం అనే ఒక అలవాటు కూడా ఉంది. ఏ పాట పాడినా పెద్ద గొంతుకతో పాడేది. ఆవిడ ఏం చెయ్యగలదు? ఆవిడగొంతుకే అటువంటిది. పరదేశిగారికి ఆ పాటలు బాగుండేవి కావు. ఒక్కరోజునైనా ఆపాటలు మానెయ్యమని ఆ మానవుడు భార్యను కోర

లేదు. ఆమె తానై మాననూలేదు. తిన్న తిండి ఒంటబట్టి ఆమె కాపురానికి వచ్చిన కొద్దియేళ్లకే లావైంది. చిన్నతనంలో వయస్సునుబట్టి ఏదైనా ఒక్కంత సేవళం ఏర్పడితే అది కాస్తా నశించిపోయి, ఆమెకు ప్రస్తుతస్వరూపం సంప్రాప్తమైంది. ఒక్క బిడ్డను కనలేకపోగా, ఒడ్డూపొడుగూ గలిగిన ఆ మనిషి తానే ఒక చిన్న బిడ్డలాగ ప్రవర్తించడం సాగించింది. ఆయనపోస్టాఫీసుతాళాలను తీసి దాచేస్తుంది. ఒకమాటు ఒక కట్ట కొత్త కవర్లు పట్టుకు పోయి నీళ్లపొయ్యిదగ్గర గూటిలో పెట్టి మరచిపోయింది. ఇంటిగొడవలన్నీ బంట్రోతు వెంకటస్వామితోటీ, పోస్టాఫీసుకు టపా కోసం వచ్చే పొగాకుకంపెనీదొరగారి నౌకరు తోటీ చెబుతుంది. పరదేశిగారు యుద్ధంలో ఉన్నప్పుడు సంపాదించిన ఉన్ని మేజోళ్లూ బూట్సూ తొడుక్కుని, నెత్తిమీద హాటు పెట్టుకుని సావిట్లో నిల్చుంది ఒక రోజు. అది చూచి ఆయనకు నవ్వు రాకపోగా పట్టరాని కోపం వచ్చింది. ఒకరోజున బల్లసొరుగులో ఉన్న మనియార్డర్ల బాపతు డబ్బులో కొంత పట్టుకుపోయి చీరెలు కొంది. ఆ రోజున ఆయన శేషమ్మగారిని గట్టిగా చివాట్లు పెట్టాడు. అన్ని చివాట్లూ తిని, శేషమ్మ నవ్వింది—సిగ్గు లేని మొహం!

ఆయనకు ఉన్న కాస్త ఓర్పూ నాశనంచేసిన విషయం యేమిటంటే, ఆ మనియార్డరు సొమ్ము గొడవ అయిన రెండుమూడు నెలలకి ఒకరోజున ఆయనకు "ఉత్తరం వచ్చిం"దంటూ బంట్రోతు ఒక కవరు ఉత్తరం తెచ్చియిచ్చాడు. పనితొందరలో ఆయన విలాసం తిన్నగా చూడకుండా కవరు విప్పి చదువుకుంటే, అది శేషమ్మ వ్రాసిన ఉత్తరం. శ్రావణమాసం వస్తున్నదట; తనకు పేరంటానికి వెళ్లడానికి చీరెలు లేవట; యింట్లో సొమ్ము ఎంత ఉన్నా అది ముట్టుకోడానికి తనకు హక్కే లేదట; అందుకని అప్పు వ్రాసి కొట్లో రెండు చీరెలు కొందిట; ఆ కొట్టువాడికి ఇచ్చే నిమిత్తం ముప్ఫైరెండు రూపాయలు తనకు వెంటనే మనిఆర్డరు చేయాలట. పరదేశిగారు ఉగ్రుడై పోయినాడు. ఎదురుగుండా ఉండే మనిషి, ఎప్పుడూ ఆ నోరు వాగుతూనే ఉంటుంది, ఆ కాస్త మాటా ఆ నోటితోనే యేడవకూడదా, ఈ ఉత్తరం ఒకటి ఎందుకు? చేసిన పనేమో స్వతంత్రించి చేసింది. ఆ మాట అటుండనిచ్చి దేశాంతరంలో ఉన్నట్లుగా అణాన్నర తగలబెట్టి ఈ ఉత్తరం వ్రాయడం చతురత్వమా, చమత్కారమా? ఆ రోజునుంచే ఆవిడతోటి ఆయన మాట్లాడడం మానుకున్నది.

అది జరిగి మూడురోజు లైంది. శేషమ్మగారు ఆ పాట పాడుతూ ఉంటే, అది ఆ విధంగా పాడుతూ ఉంటే, పరదేశిగారికి స్టాంపుల లెక్క అసలే తెములలేదు. ఇంతలోనే టపాసంచి సీళ్లువేసి కట్టి పెట్టుకుని వెళ్లేందుకు వెంకటస్వామి వచ్చాడు. పరదేశిగారు చూస్తుండగా వెంకటస్వామి మామూలుగా సంచులు మూతులు బిగించి, కట్టి, సీళ్లు వేశాడు. ఇంక సంచులు పట్టుకువెళ్లడమే తరువాయి. ఆ సమయంలో శేషమ్మ ఆఫీసుగదిగుమ్మంలోకి వచ్చి "సూరమ్మత్తయ్యగారు కవరుత్తరం పంపించారు. ఈ పూట టపాలో వెళ్లాలిట. తీసుకో వెంకటస్వామీ" అని ఒక కవరు అందిచ్చింది. "ఈయాల్టికి టపా కట్టేశాం అమ్మగారూ, ఇంక రేపే" అన్నాడు వెంకటస్వామి. "కడితే యేం, మళ్లీ విప్పుదూ, సూరమ్మత్తయ్యగారు మాట దక్కనీయరు" అంది శేషమ్మ. ఇదంతా వింటూ పరదేశిగారు వెంటనే సంచులు తీసుకుని వెళ్లడేమన్నట్టుగా వెంకటస్వామికి సంజ్ఞచేశారు. వెంకటస్వామి సంచులు బుజాన పెట్టుకొని బయటకు వెళ్లిపోతున్నాడు. శేషమ్మగారు అడ్డంగా వచ్చి ఒక్కతోపు తోసేసరికి వెంకటస్వామి బుజంమీదనుంచి సంచులు క్రిందపడ్డాయి. ఒకసంచి సీలు పగలగొట్టి, సంచి విప్పి, ముద్రా మొహరూ లేకుండానే సూరమ్మత్తయ్యగారి కవరు ఆసంచిలో వేసి, సంచీ కాలితో తోసి "ఇంక పట్టుకుపో" అంది. పరదేశిగారు పల్లెత్తి మాట్లాడలేదు. యజమాని విషయం, యజమానురాలి విషయమూ ఎరిగిఉన్న వెంకటస్వామి సంచి గుమ్మరించి, ఉత్తరాలన్నీ వెతికి, ఆ కవరుకూడా ముద్రవేసి ఉత్తరాలన్నీ లోపలవేసి సంచి మళ్లీ కట్టి, సీలు మళ్లీ వేసి పట్టుకువెళ్లాడు.

అతను అల్లా వెళ్లడంతోటే పరదేశిగారు కూడా కోటు తొడుక్కొని, కండువా బుజమ్మీద వేసుకొని తానూ బయలుదేరాడు.

ఆయన తిన్నగా రోడ్డెక్కి కృష్ణవైపు నడిచాడు. ఆయన జేబులలో ఉన్నది, చిల్లరా మల్లరా మూడురూపాయిల పావలా రొఖం, ఒక పోకచెక్క పలుకూ, రెండు లవంగాలూను. డబ్బు లెక్కచూచుకోవడం ఎందుకంటే, ఆయన గృహత్యాగం చెయ్య దలచుకున్నాడు. అయిపోయింది, ఆ విషపు ఘడియ వచ్చేసింది. "ఇంక యీ పెళ్లాం, యీ కొంపా నాకు వద్దు" అని తెగతెంపులు చేసేసుకున్నాడు.

మగవాడు కాదా, ఆవిడనే కొంపలోనుంచి వెళ్లగొట్టకూడదా అని కొందరికి తోచవచ్చును. ఆ మాట ఆయనకున్నూ అనిపించకపోలేదు. కాని, ఆ పనివల్ల ఎంత రభస ఉందో ఆయనకు తెలుసును. ఆ మనిషితో వాగ్వాదం పెట్టుకోవడం ఆయనకు ఎన్నడూ ఇష్టంలేదు. చెయ్యి చేసుకొని, ఆమెను కొంపలోనుంచి యీడ్చి బయటకు గెంటడంవల్ల ఆమె చేసే రభస యినుమడిస్తుందిగాని తగ్గుతుందా? అంత హడావిడి చెయ్యడం, నలుగురినోళ్లా పడడం ఆయనకు సుతరామూ యిష్టంలేదు. అదీగాక, ఈ విషయం యొక్క ఔగాములు, లోతుపాతులు అన్నీ విచారించి తాను చేసుకున్న నిశ్చయం తాను గృహం త్యజించి పోవాలనే కదా. ఆ పనే ఆయన యిప్పుడు చేసేది.

ఆయనకు అవర్ణనీయమైన ఉత్సాహం, సంతోషం కలగవలసిఉండిన్నీ కలుగలేదు. అద్దరిని వాన కురుస్తున్నదికాబోలు, చల్లటి వానగాలి దక్షిణంనుంచి వస్తున్నది. ఆయన విసవిస నడచి వెడుతున్నాడు. ఆబాటబాట తిన్నగా ఇబ్రహింపట్నం వరకు పోయి, అక్కడి రేవుపడవ యెక్కి అద్దరి చేరి, తుళ్లూరుమీదుగా గుంటూరు పోవాలని ఆయనఉద్దేశం. బయలుదేరిన ఒక గంటలోపుగానే ఆయన ఇబ్రహింపట్నం రేవు చేరుకున్నాడు. దారిలో ఎరిగిఉన్నవారు ఎవరూ కనబడలేదు. ఇబ్రహింపట్నంవాళ్లు ఎవరూ ఈయనను ఎరగరు. అందువల్ల ఎవరితోనూ మాట్లాడవలసిన పని లేకుండానే ఆయన రేవువరకు వెళ్లిపోయినాడు. తీరా వెడితే రేవులో పడవ లేదు. అది అవతల గట్టుకు వెళ్లిందట. పడవ ఇవతలకు తోసుకుని రావాలి. ఒక గంటన్నరపైమాట. అక్కడ ఒక తాటి మొదటిలో కూర్చుని ఆయన నదివైపే చూస్తూ ఆలోచిస్తున్నాడు.

"నిజంగా సంసారం అనేది..."

వెనకనుంచి ఈల వినబడింది. మాసిపోయిన పంచె, చాలా మాసిపోయిన వదులుచొక్కా, మాసిన ఉత్తరీయంతో ఒక నల్లటి మనిషి వస్తున్నాడు. వాడు రావడం రావడం పరదేశిగారు కూర్చున్న చోటికి వచ్చి కూర్చుని, "ఎందాకా?" అన్నాడు.

పరదేశిగారు మాట్లాడలేదు.

ఆ మనిషిని ఆయన గుర్తుకు తెచ్చుకున్నాడు. అతడిపేరు పాతగుడ్డల రాఘువాయ. ధాన్యం బేరం, పళ్లబేరం, గొడ్లబేరం, పడవలబేరం ఎన్నెన్నో వృత్తులు చేసిచేసి రాఘవయ్య తుదకు పాతగుడ్డల బేరంలోకి దిగాడు. పాతగుడ్డలిస్తే అల్యూమినం గిన్నెలూ, సోల్డుగోల్డుపిన్నులూ, అద్దాలూ, సబ్బుబిళ్లలూ అవీ ఇస్తాడు. ఆ గుడ్డలు తీసుకుపోయి మళ్ళీ అమ్ముతాడు. మిగిలినది తింటాడు. వాడు తిరగని ఊరు లేదు. ఏటికివతలా అవతలా అన్నిగ్రామాలూ వాడు గాలిస్తుంటాడు. పరదేశిగారు మాట్లాడడం లేదని రాఘవయ్య ఏమీ తగ్గలేదు. "పడవకోసరమా?" అని అడిగాడు. అవునన్నట్లుగా తల ఊపాడు పరదేశిగారు. రాఘవయ్య మరి మాట్లాడలేదు. బొడ్డులోనుంచి కాల్చిన చుట్ట ఒకటి తీసి, నోట్లో పెట్టుకున్నాడు. అది తీరుబడిగా అంటించాడు. కొంతసేపు చుట్ట కాల్చాడు. ఆఖరికి, "అద్దరికా?" అన్నాడు.

పరదేశిగారు మళ్లీ తల ఊపారు.

"అద్దరిని యీ మొగం ఏడా చూడలేదే" అని, "ఏవూరు పోవాల?" అన్నాడు.

పరదేశిగారు, అంత మితభాషీ, "ఒక ఊరేమిటి, ఒక చోటేమిటి" అన్నాడు. రాఘవయ్య కొంచెంసేపు ఊరుకున్నాడు. ఉండి, ఉండి వాడు

అడిగాడు. "నిన్ను చూస్తోంత్తే సాత్త్వికంగా ఉంటివి. ఒక సోటనక, ఒక ఊరనక, ఏడకయ్యా, నీవు బొయ్యేది ? ఏరు దాటి పోతుండావు. పెళ్ళాంతో పోట్లాడావా యేం ?"

పరదేశిగారికి కొంచెం ఆశ్చర్యం కలిగింది. "నాకు పెళ్లాం ఉందో లేదో నీ కేం తెలుసును ?" అని అడిగాడు.

రాఘవయ్య పకపక నవ్వాడు.

"నీ మొగమే చెప్పద్ది. ఎయ్యిమందిని నిలబెట్టు. ఎఱ్ఱిమొగాలుండావోళ్లందర్నీ పోల్చేత్తా. పెళ్లాంతో కాపురం చేసేవోళ్లా ఎఱ్ఱిమొగం ఎయ్యాకతప్పదు. అవునా మరి, అదుగో ఆ కోటు చూడు. ఆ కోటు ఆమూల చిరిగిందే, అదొ౦రయ్యా కుట్టిందీ ? నీ యేళ్లు చూత్తే నువ్వేదో గుమాత్తావులా గుండావు. నీకు కుట్టుపని రాదని నే డంకామీద దెబ్బకొట్టి చెప్పనూ? అయిందా, నే నొచ్చి గడియ గాలేదు. అటునుంచి యిటు తిరిగావు, ఇటునుంచి అటు తిరిగావు, ముప్పయి తావులు మూడుదిక్కులూ తిరిగావే, అంత ఆరాట పడేవాడు ఆడదానితో కాపురం చేసే యెఱ్ఱోడని ఒకరు చెప్పాలంటయ్యా ? ఒవరో వత్తున్నట్లు చూత్తావు, ఒవరో పలికినట్టు యింటావు. నువ్వు ఆడదాని సేతికింద నలిగిన గెటం అని నేను జడ్జీ కోర్టులో వాదిత్తా. ఇన్నెందుకు; ఒక్కమాటకు జవాబుచెప్పు— నాగుడ్డలు చూడు నీగుడ్డలు చూడు, నీగుడ్డలంత చుబ్బరం గుండయి? నాయి మట్టిగొట్టుకుండయి— ఒవరో ఆడకూతురు నీమీద నిగాచెయ్యబట్టే నువ్వు గుడ్డలికి మట్టి అంటనియ్యకపోతివి, మా దొరా" అన్నాడు రాఘవయ్య.

పరదేశిగారికి ఎంతయినా ఆశ్చర్యం కలిగింది. "నువ్వు చాలా అసాధ్యుడివిలా గున్నావే!" అన్నాడు.

రాఘవయ్య అన్నాడు: "నేను సొయంగా అనుభయించిన మాటతప్ప మరేమీ చెప్పలేదే. అబ్బో, నేనూ ఆడదానిసంగతి ఎరగనోణ్ణి కాదు. ఇదుగో, ఈ సేత్తోనే మొదటిదాన్ని గొంతుక నులిమింది." పరదేశిగారికి గుండె జల్లుమంది. "నువ్వు తాగుడు మానతావా మానవా అని హటం పట్టుకుని కూకుండెది; నేను తాగేది తాగేదేనే, సచ్చిందానా అన్నా. మాటలు మిగిలింది. మాటంటే మా పౌరుసం ఈ గెటానికి. గొంతుక నొక్కేశాను. కెక్కుమంది. గుడ్లు ఎల్లు కొచ్చినయి. ఏచ్..."

పరదేశిగారు మాట్లాడలేదు. రాఘవయ్య మాట్లాడుతూనే ఉన్నాడు:

"రొండోది సార్లాపడి సచ్చిందా ? అదీ గడుగ్గాయే. నన్నోకంట కాపెట్టి ఉంటద్ది. ఏరుదాటి ఊ రెడదాం రాయే అంటే రాదు. గడుసుది. ఏట్లో తోసేస్తావా, మా అయ్యా అంటది. జొరం ఒచ్చిన తాప మందు దెచ్చిత్తే పారబోసింది; ఆ మందు తాగితే నాసామిరంగా అనుమానపుమడిసితో ఏంకాపురంచేత్తాన్నేను ?ఒక్కత్తీ నాయెంట తిరునాళ్లకి రాదు; తండ్రో, అన్నో యెంట ఉండందీ కొంప గదలదు. అయినాఈయేల దానిపని అయిందిలే. ఇదిగో యినుకో. తిన్నంగ ఎల్లేది, తలుపుకొట్టేది. కఱ్ఱబట్టుకొని నూల నక్కేది. ఓరు ఆరు అంటది. మారుగొంతుక బెట్టుకొని అరిసేది, తలుపు తీయొస్తది. తలుపు కొంత తీయంగానే కఱ్ఱ దాన్నెత్తిన బెట్టేది, ఉరుకెత్తేది. దెబ్బకి కొబ్బరికాయలాగ పగలాల తలపండు..."

అదివరదాకా తుంపరలాగ పడుతూ మళ్లీ ఆగుతూ ఉన్న వర్షం కొంచెం విసురుగా పడ్డం ప్రారంభించింది. ఏటిగాలికూడా చాలా విసురుగా వీస్తోంది. మన్యపుజ్వరం ఒంటజీర్ణించి ఉన్నదేమో పరదేశిగారికి వెంటనే పడిశం పట్టుకుంది. పెడీ పెడీ మని నాలుగు తుమ్ములు తుమ్మాడు. ఇంక కాస్సేపటికి వణుకు పుట్టుకుని వస్తుంది. అది పుట్టుకువస్తే ఇక లాభం లేదు, మనిషి నాలుగురోజులకే మన లోకం. శ్రమపడ్డా, వానలో తడిసినా ఆజ్వరం ఉన్నానని ఊడిపడుతుంది. ఆయనవైఖరిచూచి రాఘవయ్యా, "పడవరాదుగాని బాబూ, నువ్వెల్లు ఎనక్కెల్లు. నీ మొహం చూస్తే జొరం వచ్చేట్టుంది. ఎల్లు ఎల్లు పెళ్లాంతో పోట్లాట కేంలే. ఎన్నితాపులు పోట్లాడినా నువ్వు గెలవలేవు. ఆడదాన్ని గెల్చిన యీరుడు యిఱ్ఱ

మార్కుడు కలీగంలో లేడు. ఇన్నావా? నేను సచ్చు ఎదవనై కూకున్నానని చెప్పిం దినుకో. ఎల్లు బాబూ" అని సలహా ఇచ్చాడు. వాడు ఆ వానలో చీకట్లో ఎక్కడికో వెళ్లిపోయినాడు. పడవ రాలేదు.

పరదేశిగారు వెనక్కి దారిపట్టారు. తుమ్ములు వస్తున్నాయి. జ్వరం ముంచుకుని వస్తుందేమోనని గబగబ నడిచి ఆయన యింటికి వచ్చేశాడు. ఇల్లు పది బార లుందనగా వర్షంపడి ఎక్కువైంది. ఆ కాస్తదూరం లోనే ఆయన బాగా తడిసిపోయినాడు. వణుకుపుట్టుకునివచ్చింది. ఆయన "ఉహూహూ"అంటూ గుమ్మంలోకి వచ్చాడు. తలుపు తెరచుకుని వానజల్లులో తడుస్తూ శేషమ్మ అక్కడే నిల్చుని ఉంది. ఆవణుకు చూచింది. "ఆ! అనుకుంటూనే ఉన్నా, జ్వరమో ఏదో ముంచుకు వస్తుందని. ఎక్కడైనా జ్ఞానం ఉన్న మనిషైతేగా. ఛీఛీ నేను చెయ్యలేనమ్మా, ఈ కాపురం. ఇన్నికళ్ల నేను కనిపెట్టి చూస్తుంటేనే ఇల్లాఉంటే, నేను చస్తే యికడగక్కర్లేదు. ఈ మనిషి కున్న తెలివితేటలకి ఆ దిక్కుమాలినా డెవరమ్మా, పాత గుడ్డ లమ్ముతాడు, రాఘవయ్యగావున్నా, ఆ పాత గుడ్డల రాఘవయ్యలా అయిపోతాడు. జ్వరం వంటిని జీర్ణించిన మనిషికదా వానలో తడవడం ఏమిటి చెప్పండి? చిన్నతనమా, ఏమైనానా? నేను దేనికీ నోరెత్తను. ఎప్పుడైనా ఉండలేక 'అఁ'అంటే అపరాధ మాయెను. 'ఊ'అంటే ఉపరాధమాయె. నేను ఎన్నిందాల చావనమ్మా! దేనికీ ఒక్కటే మానమాయెను. ఇదిగో ఇల్లారండి. మీకు అది పడిశనభారం, జ్వరం కాదు, జ్వరం వచ్చేముందు మీకు వాంతులూ ఒళ్లుత్రిప్పూ వస్తుంది. అట్టే కంగారుపడకండి. ఇక్కడ పడుకోండి"

అంటూ ఆయనను లాక్కునిపోయి మంచం మీద పడుకోపెట్టింది. వీధితలుపు గడియవేసి, పెద్ద బూర్నీసు తెచ్చి ఆయనకు కప్పింది. వంటింట్లోకి వెళ్లి రెండు నిముషాలలో తిరిగివచ్చింది. ఒకచేతులో యూకలిప్టసుఆయిలు సీసా, ఇంకొక చేతి చూపుడు వ్రేలి చివర కలికమూ.

"రండి, కలికం వేసుకోండి, తరవాత యూక్లిసు ఆయిలు గుండెలకు రాస్తాను" అంది.

"అఁ ఆ! కలికం వద్దు"అని మూలిగాడు ఆయన. అని బూర్నీసులో తల దూర్చుకుని పడుకున్నాడు.

"అక్కర్లేదుగా?" అని శేషమ్మ, యూకలిప్టసుఆయిలుసీసా కిందబెట్టి, ఒక్క లాగుతో ఆ దుప్పటి తీసేసి, కాళీచేత్తో వస్తాదులాగ పరదేశి గారి మెడ పట్టుకొంది. "తెరవండి కళ్లు"అంది.